

MH 2704/2013

31.10.2017

Östersundom toimikunta
Helsingin kaupunki, kirjaamo
Kaupunkisuunnitteluvirasto
PL 10, 00099 Helsingin kaupunki
Helsinki.kirjaamo@hel.fi

Viite: Östersundom-toimikunnan lausuntopyyntö 28.4.2017

Metsähallituksen lausunto Östersundomin yhteisen yleiskaavaehdotuksen Suora metro -vaihtoehdon vaikutusten arvioinnista Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueen (FI0100065) ja Sipoonkorven Natura-alueen (FI0100066) luontoarvoihin

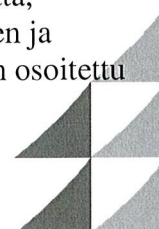
Hankkeen perustiedot

Östersundom-toimikunta on pyytänyt Metsähallitukselta 10.11.2017 mennessä luonnonsuojelulain 65§:n mukaista lausuntoa Natura-arvioinnista, joka koskee Östersundomin yhteisen yleiskaavaehdotuksen Suora metro -vaihtoehdon vaikutusten arviointia Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueen (FI0100065) ja Sipoonkorven Natura-alueen (FI0100066) luontoarvoihin. Arvioinnissa on käsitelty Östersundomin yhteisen yleiskaavan Suora metro-vaihtoehdon (9.3.2017) vaikutuksia. Arvioinnissa on tarkasteltu kahta vaihtoehtoista Suora-metro vaihtoehtoa, jotka eroavat toisistaan metrolinjauksen osalta: Pintametrossa metro on linjattu kulkemaan pääasiassa maan päällä kulkevaksi ja Syvämetro-vaihtoehdossa metro on kokonaan tunnelissa. Metrovaihtoehdot eroavat toisistaan aseman sijaintien kannalta yhdyskuntarakenteen sisällä.

Natura-arvioinnin ovat laatineet Sito Oy ja Enviro Oy yhteistyössä. Arviointiin ovat osallistuneet Lauri Erävuori ja Esa Lammi. Natura-arvioinnissa on todettu, että asemakaavoituksen yhteydessä on tarve laatia Natura-arvio tarkentuneen maankäytön suunnitelman takia, koska yleiskaavatasolla ei voida ratkaista asemakaavatason asioita, kuten asuinalueen sisäisiä virkistys-, puisto- ym. alueiden sijoittumista.

Östersundomin alueen asukasmääräksi on arvioitu 80 000-100 000 v. 2020-2060 asukasta riippuen tarkemmassa suunnittelussa tarkasteltavasta aluekohtaisesta toteutettavuudesta. Alueella asuu tällä hetkellä runsaat 6000 asukasta. Työpaikkamääräksi on arvioitu 15 000-30 000 uutta työpaikkaa. Suunnittelualue on pinta-alaltaan 44,5 km². Rakentamisalueiden pinta-ala kaavaehdotuksessa on 21,4 km², viheralueiden 16 km² ja muiden alueiden osuus 9,8 km². Kaavaehdotus perustuu selostuksen mukaan tehokkaaseen joukkoliikennejärjestelmään (itämetron laajennus). Se tarjoaa kaupunkimaista ja pientalovaltaista asumista palveluiden ja joukkoliikenteen äärellä. Kaavaselostuksen mukaan yhtenä tavoitteena on Sipoonkorven ja Natura 2000-alueiden arvojen säilyttäminen ja ekologisten käytävien huomioiminen kaupunkirakenteessa.

Kaavaehdotuksen keskeisiä kaavamerkintöjä ovat luonnonsuojelualue ja Natura 2000 verkostoon kuuluva aluemarkinta, virkistysaluemerkinnän intensiiviset virkistyskäytön viheralueet, ulkoilualueet joiden luonne on pääosin säilytettävä, Mustavuoren ja Östersundomin lintuvesialueen Sipoonkorpeen yhdistävä ekologisen yhteyden kehitettävä osa Västerkullan peltoalueen itäreunan kautta, rakentamisen vaiheistusalue Länsisalmessa turvaamaan ekologinen yhteys Mustavuoren ja Sipoonkorven välillä, keskustatoimintojen alue ja rakentamisalueet. Selvitysalueena on osoitettu

Mustavuorenlehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueeseen rajautuva alue. Selvitysalueen maankäyttö ratkaistaan erillisellä osayleiskaavalla. Natura-arvion mukaan selvitysalue säilyy nykyisellään kaavaratkaisussa.

Yleiskaavoituksen kulku: Östersundomin alueen yleiskaavoitusta on tehty v. 2010 lähtien ja siinä on etsitty ratkaisua, joka ei merkittävästi heikentäisi Natura-alueiden suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Metsähallitus on edellisessä lausunnossaan (30.3.2015) todennut, että kaavaehdotusta tulee muuttaa, jotta löydetään kaavaratkaisu, joka ei merkittävästi heikennä ”Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet”- Natura-alueen suojeluperusteena olevia luonnonarvoja.

Keskeisiä muutoksia Natura-vaikutusten kannalta nykyisessä kaavaehdotuksessa verrattuna edelliseen ovat asutuksen painopisteen ja metrolinjauksen siirtäminen pohjoisemmaksi, mutta kuitenkin suoristettuna, Salmenkallion metroaseman ja siihen liittyvän asuinalueen poistaminen sekä eteläisempää Natura-aluetta lähempänä olevien alueiden (Salmenkallio, Marbacken, Ribbingö, Kantarnäs ja Talosaari) merkitseminen selvitysalueeksi, joiden maankäyttö ratkaistaan erillisellä osayleiskaavalla. Suoraan metrolinjaukseen päädyttiin, koska pohjoisemman rakennuskustannukset olisivat olleet arvoilta 100M € kalliimmat.

Metsähallitus lausunnonantajana

Luonnonsuojelulain 65§:n mukaan viranomaisen on pyydettävä Natura-arvioinnista lausunto ELY-keskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on. Valtion omistuksessa, Metsähallituksen hallinnassa luontopalvelujen eli julkisten hallintotehtävien taseessa on kaava-alueella kiinteistöjä, jotka on kaavaehdotuksessa merkitty merkinnöillä luonnonsuojelualue ja Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue. Metsähallituksen kiinteistöt 91-442-6-592 ja 91-442-1-186 kuuluvat lintuvesien suojeluohjelmaan Östersundominlahti, Bruksviken, Porvarinlahti, Torpviken LVO010030 ja Natura 2000 -verkoston kohteeseen Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet FI0100065, joka on suojeltu luonto- ja lintudirektiivien (SAC ja SPA) perusteella. Lisäksi kaava-alueella ja sen välittömässä läheisyydessä on Sipoonkorven kansallispuistoa, joka sisältää pääosan Sipoonkorven Natura 2000 -alueesta FI0100066 (SAC-alue). (kts. Liitekartta).

Kaikkien kaava-alueella tai sen läheisyydessä olevien Metsähallituksen hallinnassa olevien kiinteistöjen käyttötarkoitus on luonnonsuojelu ja ne ovat julkisten hallintotehtävien taseessa. Metsähallitus antaa lausuntonsa maanhaltijana ja luonnonsuojelualueiden hoitajana. Metsähallituksen hallinnassa olevat alueet on esitetty liitteessä 1.

Metsähallitus maanhaltijana ja luonnonsuojelualueiden hoitajana toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Arviointimenettely ja arvioinnin asianmukaisuus

Metsähallitus katsoo, että arvioinneissa on tunnistettu todennäköiset vaikutukset ja vaikutusmuodot (virkistyskäyttö, muutokset ekologisessa verkostossa, muutokset vesitasapainossa, rakentamisen vaikutukset linnustoon) sekä arvioitu yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa. Arviointi on kohdennettu oikein tietolomakkeessa mainittuihin suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja lintudirektiivin lajeihin. Arvioinnissa on huomioitu Natura-tietolomakkeen päivitysehdotus, mutta todettu kurjen osalta, että puutteellisen tiedon takia haitan merkittävyyttä ei ole mahdollista arvioida. Tähän on jatkosuunnittelussa ja -arvioinneissa kiinnitettävä tarkempaa huomiota ja tehtävä arviointi. Natura-tietokannan muutokset astuvat voimaan valtioneuvoston päätöksen jälkeen.

Arvioinnissa on käytetty hyväksi tietolähteinä luontoselvityksiä kuten Vuosaaren sataman linnustoseurannan aineistoa vuodelta 2001-2011, luontotutkimus Solosen tekemää ”Pyyn, kehrääjän ja ruisrääkän esiintyminen Sipoonkorven kansallispuiston ympäristössä v. 2015” selvitystä ja

luontodirektiivien luontotyyppien kartoitusta Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueella. Linnuston osalta ei kuitenkaan ole käytetty lähteenä viime vuosien Tiira-lintuhavaintopalvelun tietoja. Myös Metsähallituksen laatimaa Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on käytetty lähteenä. Metsähallitus toteaa, että kaikilta osin arvioinnissa käytetty aineisto ei ole enää aivan ajantasaista esimerkiksi kansallispuiston käyntimäärien osalta.

Metsähallitus kuitenkin katsoo, että arviointi on tehty luonnonsuojelulain 65§:n mukaisesti asianmukaisella tavalla ja sen perusteella voidaan vetää johtopäätöksiä vaikutusten merkittävyydestä.

Vaikutukset Sipoonkorven Natura-alueeseen

Sipoonkorven Natura-alueen tiedot: Sipoonkorpi (FI0100066) kuuluu Natura-2000 verkostoon luontodirektiivin mukaisena SAC-alueena. Natura-alueen pinta-ala on 1267 ha ja se kuuluu lähes kokonaan Sipoonkorven kansallispuistoon. Natura-alueen suojeluperusteena on 10 luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä ja kaksi liitteen II lajia. Linnut eivät ole alueen suojeluperustana ja niiden osalta vaikutuksia ei arvioida Natura-arviossa.

Vaikutukset luontotyypeihin: Asutuksen painopiste on uudessa kaavaehdotuksessa siirtynyt Uuden Porvoontien pohjoispuolelle ja lähemmäksi Sipoonkorven Natura-aluetta. Natura-alueen ja asutuksen väliin jäävän vihervyöhykkeen leveyteen ei ole kuitenkaan tehty muutoksia. Arvioinnin mukaan yleiskaavan toteutuminen lisää virkistyskäyttöä Sipoonkorven Natura-alueella sekä lyhyempien 1-2 tunnin arkiulkoilukäyntien osalta että päiväretkikäyntien osalta, mutta määriä ei ole arvioitu. Lähin asutuskeskus on noin kilometrin päässä Natura-alueesta ja muut keskeiset asuinalueet 2,5 km päässä. Natura-alueeseen rajautuu kaavaehdotuksessa urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (U 2), jolle voidaan sijoittaa leirintä-alue sekä muita Sipoonkorven kansallispuistoon ja ratsastus- ja kotieläintoimintaan liittyviä toimintoja ja niihin liittyviä rakennuksia ja rakenteita. Tämän on arvioinnissa todettu kasvattavan hieman Sipoonkorpeen suuntautuvaa virkistyskäyttöä, mutta muutoksen ei ole arvioitu olevan merkittävä. Tarkempia perusteita ei ole esitelty ja muutoinakaan virkistyskäytön lisääntymistä ei ole käsitelty samalla tarkkuudella kuin Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet-Natura-alueen osalta, jossa on käytetty laskennallisia ulkoilukertojen määriä.

Metsähallitus katsoo, että joukkoliikenteen päässä oleva kansallispuiston porttina toimiva alue lisää todennäköisesti merkittävästi käyntimääriä sekä edellyttää virkistyskäytön ja eri pituisten rengasreittien kehittämistä myös Natura-alueen ja kansallispuiston ulkopuolella. Lieventämistoimenpiteenäkin esitetty tavoitteellinen viherrakennesuunnitelma osoittaa ainoastaan päävirkistysyhteydet kohti kansallispuistoa ja Natura-aluetta. Kaavaehdotuksessa ei ole tehty muutoksia asutuksen ja Natura-alueen/kansallispuiston välisiin ulkoilualueiden leveyksiin tai sijainteihin. Kulutukselle herkintä luontotyyppiä eli silikaattikallioita ei ole kuitenkaan lähellä Natura-alueen reunaa.

Arvioinnin johtopäätöksenä on todettu, että lisääntyvän virkistyskäytön vaikutukset eli kuluminen on useimmille luontotyypeille kielteistä, mutta kokonaisuutena tarkasteltuna melko pienialaista. Herkimpiä ovat silikaattikalliot, mutta myös puustoiset suot ja vaihettumis- ja rantasuot sekä lähteet ja lähdesuot ovat herkkiä luontotyypejä, joille lisääntyvä virkistyskäyttö voi aiheuttaa haittaa. Luontodirektiivin liitteen II lajeille (liito-orava ja kirjoverkkoperhonen) ei arvioinnin mukaan kohdistu haitallisia vaikutuksia. Yhteisvaikutuksena on tunnistettu Sipoon yleiskaava ja sen myötä lisääntyvä virkistyskäyttö Natura-alueen pohjoisosassa, mutta yhteisvaikutusten on todettu olevan korkeintaan kohtalaisia kohdistuen luontotyypeihin, jotka voivat kulua ulkoilureittien alueilla. Arvioinnissa todetaan, että kulumisesta aiheutuvia haittoja voidaan vähentää ja estää virkistyskäytön ohjauksella sekä kaavamääräysten avulla.

Metsähallitus katsoo, ettei Natura-arvion mukainen yleiskaavaehdotus yksinään tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa tarkasteltuna merkittävästi heikennä Sipoonkorven Natura 2000 -alueen (FI0100066) suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun esitetyt lieventämistoimenpiteet

(kaavamääräykset koskien keskuksia ja taajama-alueita ja ulkoilualueita, virkistyskäytön ohjaaminen) tehdään ajallisesti oikein ja huomioidaan ne myös alemman tason kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa. Virkistyskäytön ohjaamiseen ja alueiden riittävyys suhteessa tarvittaviin reitteihin ja eri liikkumismuotoihin tulee kiinnittää erityisesti huomiota jatkossa sekä tarkentaa arviointeja jatkosuunnittelussa. Ohjauskeinona voi tulla tarpeen myös rajoitusosien esittäminen, mikä kansallispuistossa on mahdollista, jos kasvillisuuden tai eläimistön säilyttäminen sitä vaatii.

Hankkeen toteuttajan on seurattava yleiskaavan toteuttamisen vaikutuksia, jotta varmistutaan lievennystoimenpiteiden riittävydestä ja toimivuudesta. Metsähallitus myös muistuttaa edelleen, että kansallispuisto ei kokonaisuudessaan kuulu Natura-alueeseen, mutta sijaitsee kaavaehdotuksen asutusalueita Natura-aluetta paljon lähempänä. Nykyistä leveämpi ulkoilualue-merkinnällä oleva vyöhyke virkistyskäytön kanavoimiseksi ja kansallispuiston luontoarvojen turvaamiseksi on tarpeen etenkin nyt, kun asutuksen painopiste on siirtynyt pohjoisemmaksi. Tämä voisi parantaa myös Sipoonkorven ja Östersundomin lintuvesien välisen ekologisen yhteyden laatua.

Vaikutukset Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueeseen (FI0100065)

Natura-alueen tiedot

Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alue kuuluu verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena SAC- että lintudirektiivin mukaisena SPA-alueena. Alue koostuu neljästä eri osa-alueesta. Alueen valintaperusteena on 9 luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä, yksi liitteen II laji (korpipohtosammal) sekä 11 lintudirektiivin liitteen I lajia ja 7 säännöllisesti tavattua muuttolintulajia. Natura-tietolomakkeen päivitysehdotuksessa alueelle on esitetty 9 uutta lintudirektiivin liitteen I lajia ja 6 uutta muuttavana tavattavaa lajia. Edellisen kaavaehdotuksen Natura-arvioinnissa pyyhyn, kehrääjään ja ruiskääkkään kohdistui merkittävästi heikentäviä vaikutuksia.

Vaikutukset luontodirektiivin luontotyyppeihin

Arvioinnin mukaan luontotyyppeihin kohdistuu välillisiä vaikutuksia, joita ovat mm. lisääntyneen virkistyskäytön kautta tapahtuva kuluminen ja vesitasapainossa tapahtuvat muutokset kuten hulevedet, tulvimisolosuhteet ja samentuminen.

Laajojen matalien lahtien sekä vaihettumis- ja rantasoiden osalta arvioinnissa todetaan, että suunniteltu maankäyttö tulee muuttamaan yleiskaava-alueen hydrologiaa, mutta molempien luontotyyppien luonnontila, rakenne ja toiminta säilyvät nykyisen kaltaisena eikä kasvilajistossa ole odotettavissa muutoksia kaavan vaikutuksesta johtuen.

Metsähallitus katsoo, että lieventämistoimenpiteenäkin esitetty hulevesien hallinta ja siihen liittyvät tarkemmat suunnitelmat ja toimenpiteet ovat tärkeitä jo rakentamisvaiheessa em. luontotyyppeihin ja rantoihin kohdistuvien vaikutusten vähentämiseksi. Myös arvioinnissa korostetaan tarkempien ratkaisujen suunnittelua ja tarkempien ratkaisujen vaikutusten arviointia suojeluperusteisiin.

Boreaalisten lehtojen osalta vaikutusten (kuluminen ja vieraslajit) on todettu enää olevan kokonaisuudessaan vähäisen kielteisiä.

Kasvipeitteiset silikaattikalliot ovat etenkin Kasabergetin alueella merkittäviä ja keskeinen suojeluperuste. Natura-arviossa todetaan, että maankäyttöratkaisulla on varovaisuusperiaatetta noudattaen todennäköisesti korkeintaan kohtalaisen kielteinen vaikutus luontotyyppiin, mutta vaikutusten hallitsemiseksi esitetyt lieventämistoimenpiteet tulee toteuttaa sekä seurata alueen käyttöä.

Metsähallitus katsoo, että varovaisuusperiaatteen mukaan virkistyskäytön ohjaamiseksi esitetyt toimenpiteet eivät ole riittäviä merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkemiseksi, kun otetaan huomioon Kasabergetin alueen läheisyyteen kaavassa osoitettu Länsisalmen metroasema ja siihen liittyvä tehokkaan rakentamisen alue. Merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkemiseksi tulee yleiskaavassa osoittaa laajempi alue luonnonsuojelualue kaavamerkinnällä. Luonnonsuojelualueella

voidaan lainsäädännöllisin keinoin, ts. rauhoitusmääräysten avulla, rajoittaa liikkumista ajallisesti ja paikallisesti ja ohjata kulkua alueille, jotka eivät ole niin kulutusherkkiä.

Vaikutukset lintudirektiivin liitteen I lajeihin ja muuttolintulajeihin

Natura-arvioinnissa on todettu, että yleiskaavaehdotuksen mukaisesta maankäytöstä ei aiheudu välittömiä suoria muutoksia lintudirektiivin lajien elinympäristöihin Natura-alueella, sillä itse alueelle ei osoiteta luonnontilaa muuttavia toimenpiteitä. Linnustolle sopivia ruokailu- ja pesimäympäristöjä on myös Natura-alueen ulkopuolella, mikä on auttanut lajiston säilymistä itse Natura-alueella. Muutokset kohdistuvat Natura-alueen ympäristöön ja Natura-alueen lisääntyvään virkistyskäyttöön. Arvioinnissa on todettu, että pitkäaikaisten, vähittäin kasaantuvien muutosten vaikutusta linnustoon on hankala arvioida, jolloin muutokset tulevat helpommin aliarvioituksi. Arvioinnissa sanotaan, että kaavan lopullinen vaikutus suojeluperusteena oleviin lajeihin on todennäköisesti suurempi kuin mitä Natura-alueella sijaitsevien reviirien ja kaavaehdotuksen rakentamisalueiden perusteella voidaan lajikohtaisesti arvioida. Metsähallitus katsoo, että tämä korostaa entisestään pitkäaikaisen, ajoissa aloitetun ja kattavan seurannan tärkeyttä sekä varovaisuusperiaatteen noudattamista.

Metsähallitus yhtyy arvion johtopäätöksiin, jonka mukaan valtaosalle suojeluperusteena olevista linnuista vaikutukset jäävät vähäisiksi tai enintään kohtalaisiksi, kun esitetyt lieventämistoimenpiteet toteutetaan. Yksityiskohtaisemmassa reittien suunnittelussa ja liikkumisen ohjaamisessa tulee kuitenkin huomioida lajien elinympäristövaatimukset sekä turvata merenlahtiin liittyvien peltoaukeiden ja niittyjen säilyminen.

Ruisrääkän, kehrääjän ja pyyn osalta edellisen Natura-arvioinnin ja Metsähallituksen lausunnon kanta oli, että silloisen yleiskaavaehdotuksen vaikutukset olivat merkittävästi heikentäviä. Nykyisellä kaavaehdotuksella on natura-arvioinnin mukaan vieläkin heikentäviä vaikutuksia useille lajeille. Keskeisiä muutoksia Natura-vaikutusten kannalta nykyisessä kaavaehdotuksessa verrattuna edelliseen ovat asutuksen painopisteen ja metrolinjauksen siirtäminen pohjoisemmaksi, mutta kuitenkin suoristettuna, Salmenkallion metroaseman ja siihen liittyvän asuinalueen poistaminen sekä eteläisempää Natura-aluetta lähempänä olevien alueiden (Salmenkallio, Marbacken, Ribbingö, Kantarnäs ja Talosaari) merkitseminen selvitysalueeksi, joiden maankäyttö ratkaistaan erillisellä osayleiskaavalla. Kokonaisuutena arvioiden nämä vähentävät linnustoon kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

Vaikutukset kehrääjään

Kehrääjän tärkeät elinympäristöt ovat arvioinnin mukaan Salmenkallion, Kantarnäsbergetin ja Kasabergetin muodostama kokonaisuus, joista Salmenkallio- Kantarnäsberget on kaavaehdotuksen selvitysalueita, jonka maankäyttö päätetään myöhemmin. Salmenkallio lähiympäristöineen on elinympäristönä kehrääjälle erinomaista, koska siellä on toisiaan lähellä sijaitsevia metsiä ja ympäristössä on monipuolisia ruokailualueita. Salmenkallion pohjoispuolelle on tulossa tiivistä rakentamisaluetta, jonka läheisyydessä (600-700m) on kehrääjän havaintopaikkoja. Salmenkallion kehrääjäreviirien säilyminen on arvioinnin mukaan riippuvainen kaavamääräyksessä mainitun luonnonhoitoa ja virkistyskäyttöä ohjaavan suunnitelman onnistumisesta. Natura-alueen kehrääjiin kohdistuvan vaikutusten arviointiin todetaan sisältyvän epävarmuutta ja lajin esiintyminen Natura-alueella perustuu lajin säännölliseen esiintymiseen Salmenkallio-Kantarnäsbergetin alueella. Yleiskaavan myötä virkistyskäyttö Salmenkallion alueella lisääntyy ja kehrääjille sopivien ravinnonhankintapaikkojen määrä pesimäpaikkojen ulkopuolella vähenee. Vaikutuksia on tarkoitus lieventää kaavamääräyksin ja virkistyskäyttöä ohjaavalla suunnitelmalla, mutta haitallisia vaikutuksia ei voida estää. Kehrääjien määrä Salmenkallion-Kantarnäsbergetin alueella todennäköisesti vähentyy ja tämä voi puolestaan heijastua Natura-alueen puolelle, jossa esiintyminen muuttuu aiempaa epäsäännöllisemmäksi. Natura-arvioinnissa on myös todettu lieventämistoimenpiteissä, että luonnonsuojelualueen perustaminen Salmenkallion-Labbackan alueelle antaisi mahdollisuuden kaavaratkaisua sitovampaan kulunohjaukseen, mikä vähentäisi pyyhyn ja kehrääjän kohdistuvia

haittoja. Arvioinnissa sanotaan, että vaikutuksia ei voida pitää merkittävänä, sillä laji ei esiinny vuosittain Natura-alueella. Metsähallitus ei ole samaa mieltä arvion johtopäätöksestä.

Metsähallitus katsoo, että arvioinnissa olisi pitänyt paremmin huomioida aiemmin tehdyn Vuosaaren sataman linnustoselvityksen (seurannat v.2002-2011) lisäksi myös uudempiä Tiira-lajihavaintopalvelun tietoja ja natura-arvioinnissa mainitun raportin ” Pyyn, kehrääjän ja ruiskäärän esiintyminen Sipoonkorven kansallispuiston ympäristössä ja alueiden soveltuvuus näiden lajien suojeluun” tietoja. Näiden perusteella Metsähallitus katsoo, että kehrääjän esiintyminen Natura-alueella on pikemminkin säännöllistä ja vuosittain tapahtuvaa kuin epäsäännöllistä.

Kaavaehdotuksen toteutuminen aiheuttaa virkistyskäytön runsasta kasvua kehrääjän nykyisissä ja tärkeissä elinympäristöissä ja laji on herkkä häiriölle. Lajin pesimäpaikat ovat tyypillisesti asutuksesta ja reiteistä syrjässä. Arvion mukaan lajin esiintyminen Natura-alueella perustuu lajin säännölliseen esiintymiseen Salmenkallio-Kantarnäsbergetin alueella. Arviointiin on myös todettu sisältyvän epävarmuutta. Metsähallitus katsoo, että pelkkä virkistyskäytön ohjaaminen ei ole riittävä toimenpide, vaan Salmenkallion-Kantarnäsbergetin metsäalue tulee osoittaa kaavassa luonnonsuojelualueena, jossa liikkumista voidaan rajoittaa ajallisesti ja paikallisesti rauhoitussäännösten avulla. Näin voidaan estää merkittävästi heikentäviä vaikutuksia kehrääjään.

Vaikutukset pyyhyn

Natura-arvioinnissa on todettu pyyn olevan paikkauskollinen ts. pienellä alueella koko ikänsä elävä laji. Populaation kannalta on tärkeää, että sopivia elinympäristölaikkuja on riittävän lähellä toisiaan. Mustavuoren-Labbakan-Kasabergetin metsäalueen on todettu olevan pyyn tärkein elinalue Helsingissä. Nykyisen metsäyhteyden päälle on esitetty kaavassa vaiheistettu rakentamisalue ja korvaava ekologinen yhteys Mustavuoresta Westerkullan peltojen kautta Sipoonkorpeen. Johtopäätöksenä pyyn osalta on todettu, että rakentaminen heikentää pyyn kulkuyhteyksiä Mustavuoren ja Sipoonkorven pyypopulaatioiden välillä mutta ei vähennä elinympäristöjä Natura-alueella. Pyyhyn kohdistuvat vaikutukset ovat riippuvaisia myös yleiskaavan selvitysalueelle tehtävästä luonnonhoidon ja virkistyskäytön ohjaussuunnitelmasta ja sen sisältämistä virkistyskäyttöä ohjaavista keinoista ja niiden onnistumisesta. Maankäytön näkökulmasta on todettu, että uuden, rakennettavan ekologisen yhteyden toimivuudesta ei ole takeita. Arviossa todetaan, että haitalliset vaikutukset eivät muodostu merkittäviksi kaavaratkaisujen ja lieventävien toimenpiteiden takia, mutta se edellyttää tiukkaa pyyn huomioimista jatkosuunnittelussa.

Metsähallitus katsoo, että Natura-alueiden välisen metsäyhteyden säilyminen ja metsäalueiden kytkeytyneisyys heikkenee olennaisesti ja täyttää varmuutta ekologisen yhteyden toimivuudesta ei ole. Pyyn ja Natura-alueen eheyden kannalta toimivan ekologisen yhteyden säilyttäminen Sipoonkorpeen on tärkeä tekijä merkittävästi heikentävien vaikutusten kannalta. Merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkeminen edellyttää Metsähallituksen mielestä leveämpää säilytettävää metsäyhteyttä Salmenkalliosta Sipoonkorpeen kuin mitä kaavaehdotuksessa on esitetty.

Metsähallitus katsoo, että rakentamisen vaiheistaminen ja korvaavan ekologisen yhteyden tekeminen voi onnistuakin. Se edellyttää, että Sipoonkorven ja Östersundomin välinen ekologisen yhteydenä toimiva nykyinen Salmenkalliosta pohjoiseen oleva metsäyhteys säilytetään riittävän leveänä ja osoitetaan kaavassa nykyistä ehdotusta leveämpänä kuten tekeillä olevassa Östersundomin alueen 2. vaihemaakuntakaavassakin on päädytty tekemään. Nyt yleiskaavaehdotuksessa esitetty, vaiheistettuna rakentamisalueena esitetty metsäyhteys ei ole riittävä, kun huomioidaan viereen tulevan Länsisalmen tehokkaan rakentamisen alue ja metroasema ja niihin liittyvä lisääntyvä virkistyskäyttö ja reunavaikutus. Tätä tukee myös natura-arviossa mainittu ekologisten käytävien luokittelu, joissa maakuntatason käytävä (> 500 m leveä) yhdistää merkittäviä luonnon ydinalueita. Mahdollisen korvaavan yhteyden käyttöönotto voi alkaa vasta kun se on osoitettu pitkäaikaisin seurannoin toimivaksi metsälajiston ja pyyn kannalta ja habitaatti säilytetään lajille sopivana.

Natura-arvioinnissa on myös todettu lieventämistoimenpiteissä, että luonnonsuojelualueen perustaminen Salmenkallion-Labbakan alueelle antaisi keinoja kaavaratkaisua sitovampaan kulunohjaukseen, mikä vähentäisi kehrääjään ja myös pyyhyn kohdistuvia haittoja.

Vaikutukset ruisrääkkään

Natura-arvioinnin johtopäätöksissä on todettu, että ruisrääkän elinympäristöjä häviää Östersundomin rakennettavilta peltoalueilta ja lisääntyvä virkistyskäyttö heikentää lajin elinmahdollisuuksia. Laji esiintyy Natura-alueella Kapellvikenin ja Karlvikenin alueen rantaniittyillä sekä Porvarinlahden pohjoisrannalla ja Mustavuoren-Östersundomin alueella Natura-alueeseen rajautuvilla pelloilla.

Lieventämistoimenpiteinä esitetyt ruisrääkän hoitotoimien toteuttaminen ja kaavamääräykset lieventävät vaikutuksia, joiden ei arvioida olevan merkittäviä. Ruisrääkän säilyminen Natura-alueella edellyttää arvion mukaan lajin tarkkaa huomioon ottamista ulkoilureittien suunnittelussa ja natura-alueisiin rajautuvan rantavyöhykkeen hoidossa. Metsähallitus katsoo, että arvioinnin johtopäätökset ovat oikein kun esitetyt lieventämistoimenpiteet ja seuranta toteutetaan huolellisesti.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Arvioinnissa on todettu, että yleiskaavaehdotuksen vaikutukset kohdistuvat välillisesti luontotyyppisiin ja välittömästi ja välillisesti lajeihin. Luontotyyppien rakenne ja toiminnot, jotka ovat tarpeen niiden säilymiseksi pitkällä aikavälillä, ovat olemassa ja säilyvät. Salmenkallion ja selvitysalueen muiden osien todetaan turvaavan Natura-alueen maantieteellisen yhtenäisyyden.

Linnuston osalta on todettu, että yleiskaavan tuoma maankäyttö saattaa heikentää kokonaisuuden toimivuutta häirinnän lisääntyessä, Natura-alueen ulkopuolisten ruokailualueiden vähentyessä ja rakennusalueiden visuaalisten muutosten vuoksi. Arvioinnissa on todettu, että muutos tapahtuu pitkällä aikavälillä ja sen merkittävyyttä on hankala arvioida. Johtopäätöksenä on todettu, että Natura-alueen eheys kärsii, mutta muutosta ei voi pitää merkittävänä.

Metsähallitus toteaa, että Natura-alueen eheyden kannalta kaavaratkaisun merkinnät kuten Salmenkallion alueen osoittaminen selvitysalueena ja Sipoonkorven ja Östersundomin välisen ekologisen yhteyden kehittämistoimenpiteet pyrkivät säilyttämään Natura-alueen eheyttä linnuston kannalta. Metsähallitus kuitenkin katsoo varovaisuusperiaatteen mukaan, että kaavaratkaisu ja toimenpiteet eivät vielä ole riittäviä merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkemiseksi. Linnuston kannalta merenlahtien, niihin liittyvien rantaniittyjen ja peltojen pesimä-, ruokailu ja levähdysalueiden muodostaman ekologisen kokonaisuuden säilyminen ja toimivuus tulee turvata. Selvitysalueena merkittyä Salmenkallion-Talonsaaren maankäyttö tulee ratkaista kaavassa. Kaavassa tulee osoittaa Salmenkallio luonnonsuojelualue-kaavamerkinnällä ja muuta aluetta rakentamattomana lähinnä virkistyskäyttöön osoitettuna. Ekologisen yhteyden säilyttämiseksi metsälajiston, erityisesti pyyn kannalta tulee olemassaolevaa, nykyistä toimivaa yhteyttä leventää kaavassa esitetystä. Tätä tukee myös natura-arviossa mainittu ekologisten käytävien luokittelu, joissa maakuntatason käytävä (> 500 m leveä) yhdistää merkittäviä luonnon ydinalueita. Näiden muutosten avulla voidaan sulkea pois merkittävästi heikentävät vaikutukset Natura-alueen eheyteen.

Lausunnon yhteenveto

Metsähallitus muistuttaa, että maankäyttö- ja rakennuslain 197§:n mukaan kaavaa hyväksyessä ja vahvistettaessa on noudatettava mitä luonnonsuojelulaissa säädetään. Kaavan hyväksyminen edellyttää arviointi- ja lausuntomenettelyjen kautta saatua varmuutta merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkemisesta. Luonnonsuojelualuein mukaisessa arviointimenettelyn soveltamisessa on huomioitava luontodirektiivin 6 artiklan 3kohtaa koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta (Tuomioistuimen ratkaisu c-127/02). Sen mukaan hanke tai suunnitelma voidaan hyväksyä vasta silloin, kun ei ole olemassa tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä hankkeen tai suunnitelman vahingollisista vaikutuksista Natura 2000 -alueen valinnan perusteisiin. Vaikutusarviointiin sovelletaan varovaisuusperiaatetta.

Metsähallitus katsoo, että arvion johtopäätökset Sipoonkorven Natura-alueeseen liittyen ovat oikein ja että kaavaehdotus ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa tarkasteltuna merkittävästi heikennä Sipoonkorven Natura-alueen suojeluperusteena olevia luonnonarvoja. Metsähallitus kuitenkin painottaa, että jatkossa (jatkosuunnittelu, asemakaavoitus) on tarpeen arvioida ja seurata tarkemmin lieventämistoimenpiteiden toteutumista ja virkistyskäytön vaikutuksia, jotka voivat osoittautua nyt arvioitua suuremmiksi.

Metsähallitus katsoo, että Östersundomin alueen Natura-arvioinnin mukainen yleiskaavaehdotus voi vieläkin esitetyistä lieventämistoimenpiteistä huolimatta aiheuttaa merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Mustavuorenlehto ja Östersundomin lintuvedet (FI0100065) Natura 2000-alueen suojelun perusteena oleville luonnonarvoille (kehrääjä, pyy, silikaattikalliot ja Natura-alueen eheys linnuston kannalta). Merkittävät vaikutukset voidaan kuitenkin välttää tekemällä kaavaehdotukseen seuraavia muutoksia:

- Kaavaehdotuksessa esitettyyn selvitysalueeseen kuuluvan Salmenkallion-Kantarnäsbergetin metsäiset alueet osoitetaan luonnonsuojelualue-kaavamerkinnällä. Luonnonsuojelualueen rauhoitussäännösten avulla on mahdollista lainsäädännöllisin keinoin tehdä virkistyskäytön ja liikkumisen ajallista (pesimäaika) ja paikallista rajoittamista. Muilta osin selvitysalueen maankäyttö tulee ratkaista osoittamalla alueita rakentamattomina pääosin virkistyskäyttöön.
- Sipoonkorven ja Östersundomin välinen ekologisena yhteytenä toimiva metsäyhteys turvataan ja säilytetään riittävän leveänä osoittamalla se kaavassa nykyistä ehdotusta leveämpänä. Mahdollisen korvaavan yhteyden käyttöönotto voi alkaa vasta kun korvaava yhteys on tehty ja osoitettu pitkäaikaisin seurannoin toimivaksi metsälajiston ja pyyn kannalta.

Vaikutusten seuraamiseksi jatkosuunnittelussa on tarpeellista tehdä perusteellinen seurantasuunnitelma, joka seuraa rakentamisesta, virkistyskäytön kasvusta ja muista muutoksista aiheutuvia muutoksia Natura-alueiden suojelun perusteena oleville luonnonarvoille sekä tarkentaa arvioita suunnittelun edetessä.

Metsähallitus on tuonut samoja asioita esille myös Uudenmaan liitolle toimittamassaan Östersundomin 2. vaihemaakuntakaavan natura-arvion lausunnossa. Metsähallituksen näkemykset merkittävästi heikentävistä vaikutuksista Östersundomin yleiskaavaehdotuksen Natura-arviosta ovat yhteneväiset Uudenmaan Ely-keskuksen lausunnon kanssa.

Lausunnon tekemiseen Metsähallituksessa ovat osallistuneet suojelubiologi Antti Below ja erikoissuunnittelija Annukka Rasinmäki.

31.10.2017 Kuopio
Jouni Aarnio, Aluejohtaja
Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut

TIEDOKSI: Uudenmaan ely-keskus (kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi)
LIITE: Kartta Metsähallituksen hallinnassa olevista alueista kaava-alueella ja sen läheisyydessä

Liite 1: Kaava-alueella ja sen läheisyydessä Metsähallituksen hallinnassa olevat alueet merkittynä punaisella ja Natura-alueet vinoviivoituksella

